

Lestips bij het boek 'De vijand'

Over het boek

Het is oorlog. Er zijn twee soldaten. Elke soldaat heeft een handboek en een wapen. In het handboek leest de soldaat over de vijand. Die is wreed en wil hem doden. De ene soldaat wacht. De andere wacht ook. Ze hebben honger. Is de andere soldaat een vijand?

Auteur(s)

David e Cali, Davide Cali, Wim Opbrouck, Serge Bloch (illustrator)

Uitgeverij

Dauidsfonds/Infodok / 2012

Aantal pagina's

60 p.

ISBN

9789059084551

Genre

Prentenboek

Doelgroep

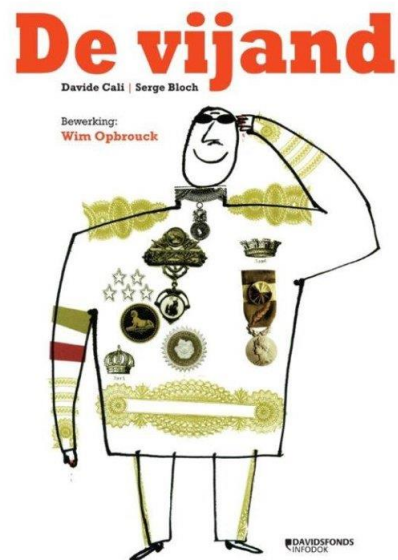
2de leerjaar, 3de leerjaar

Trefwoorden

oorlog en vrede

Auteur lestip

Nanna Cornelis

Aan de slag

1. Aanzet

Dit boek is uitermate geschikt om voor te lezen, terwijl de kinderen in hun eigen exemplaar (of kopieën daarvan) meevolgen. Het is zinvol om het boek in zijn geheel voor te lezen en achteraf de verwerkingsactiviteiten te doen. Toon de zwarte pagina's met witte tekst: "Het is oorlog." Het staat er groter, wit op zwart. Lees meteen verder: "We zien iets wat een woestijn zou kunnen zijn." Dek de tekst op de volgende pagina af en laat hen de zin "Een woestijn met daarin..." aanvullen op basis van de illustratie (een combinatie van foto en pennentrekken). Ook bij de volgende pagina dek je de tekst af – "In die putten, ..." – en laat je de kinderen raden. De volgende pagina laat je onbedekt: "Het zijn vijanden".

Knoop daarop een gesprek aan rond het begrip 'vijand'. Wat verstaan zij daaronder? Komen ze niet tot een verklaring, stel dan concrete vragen als: 'Wie is de vijand van de hond?', 'Wie is de vijand van de kat?', 'Wie is de vijand van de rups?', 'Wie is de vijand van de spin?'... De kinderen kunnen dan ervaren dat een vijand een bedreiging vormt, dat je een échte vijand vreest en dat je hem of haar wegwenst.

EINDTERMEN

I Lager - Nederlands - Luisteren 1.1

I Lager - Nederlands - Lezen 3.5

I Lager - Nederlands - Luisteren 1.9

I Lager - Nederlands - Taalbeschouwing (overkoepelende attitudes) 6.1

I Lager - Nederlands - Spreken 2.5

I Lager - Nederlands - Taalbeschouwing (taalsysteem) 6.5

I Lager - Nederlands - Spreken 2.6

2. Verwerkingsactiviteiten

Opmerking vooraf

Omdat dit boek geen paginanummers heeft, worden telkens de tekst en de tekening vermeld bij de verwerkingsactiviteiten.

Van de soldaat en de vijand

Lees voor tot aan de prent van de etende soldaat. De tekst eindigt met: *"Ja, ik ben er zeker van dat hij ook alleen is."*

Doe aan tekstbeschouwing met de volgende vragen:

- Wie is er aan het woord?
- Wat vertelt de soldaat?
- Wat doet hij zoal op een dag in zijn put?
- Waarom zit hij in een put?
- Kent iemand de naam voor de langwerpige putten die gegraven werden in de Eerste Wereldoorlog?
- Wat doet de vijand?
- Hoe denk je dat de soldaat zich voelt?
- En de vijand?

Laat hen aanvoelen dat de soldaat en de vijand hun dagen op dezelfde manier slijten en dezelfde dingen denken. Lees daarna verder tot aan: *"Ik heb erover gelezen in het handboek."* Stel opnieuw enkele vragen:

- Wat hebben de vijand en de soldaat gemeen?
- Welke 'enorme verschillen' zijn er tussen de vijand en de soldaat?
- Wat weet de soldaat van de vijand?
- Waar haalt de soldaat de informatie over de vijand vandaan?
- De vijand lijkt wel heel erg gevaarlijk te zijn... Of denkt de soldaat dat alleen maar? (Er zullen ongetwijfeld kinderen zijn die begrijpen dat de soldaat het mis heeft.)

EINDTERMEN

I Lager - Nederlands - Luisteren 1.1

I Lager - Nederlands - Luisteren 1.9

I Lager - Nederlands - Spreken 2.5

I Lager - Nederlands - Spreken 2.6

I Lager - Nederlands - Lezen 3.5

I Lager - Nederlands - Taalbeschouwing 6.1

I Lager - Nederlands - Taalbeschouwing 6.5

I Lager - Wereldoriëntatie - Mens (ik en mezelf) 3.1

I Lager - Wereldoriëntatie - Mens (ik en de ander) 3.4

I Lager - Sociale vaardigheden - domein relatiewijzen 1.2

I Lager - Sociale vaardigheden - domein relatiewijzen 1.6

I Lager - Sociale vaardigheden - domein gespreksconventies 2

Soldatenrugzak

Lees nu enkel de volgende pagina over het geweer en het handboek dat ‘alles over de vijand vertelt’. Wat zou een soldaat in zijn rugzak moeten hebben zitten behalve een geweer en ‘het handboek’? Ze maken een lijstje van – volgens hen – noodzakelijke spulletjes. Daarna tekenen ze de spulletjes op stevig papier, knippen die uit en schikken ze naast elkaar op een blad papier. Ze tekenen er tot slot een rugzak omheen.

Je kan deze opdracht ook in groepjes laten maken. Elk kind knipt spulletjes uit, de rugzak tekenen de kinderen in groep. Als ze daarvoor argumenten kunnen aanvoeren, kunnen ze ook bijzondere of verrassende voorwerpen in de rugzak stoppen. Een groepsafgevaardigde kan na afloop de inhoud van de rugzak aan de klas toelichten.

Tip: het is zinvol om bij deze opdracht *Het droommuseum van Dré* bij de hand te hebben (zie: koffer) Daarin staan zeer mooie illustraties van (nuts)voorwerpen uit de Eerste Wereldoorlog.

EINDTERMEN

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.3

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.4

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.5

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.6

Plan

Lees voor tot aan de prent met de twee generaals. De laatste zin is: *“Maar zij zeggen niets.”* In groepjes bedenken de kinderen – geef hen beperkte tijd! – een plan voor de soldaat waarmee hij aan zijn benarde situatie kan ontsnappen. Ze leggen het plan uit aan de klas, verduidelijken het visueel aan bord of op papier. Stel zelf een aantal vragen.

De groepjes proberen hun plan zo helder mogelijk op te bouwen zodat er niet veel bijkomende vragen meer moeten worden gesteld. Is het eerste groepje daar nog onhandig in, geef dan tips hoe een tweede groep het gestructureerder kan aanpakken.

Vergelijk na afloop de verschillende voorstellen. De kinderen beoordelen elkaars voorstellen en letten daarbij op hun taalgebruik. Ze gebruiken adjectieven als ‘gewaagd’, ‘avontuurlijk’, ‘voorzichtig’, ‘origineel’...

EINDTERMEN

I Lager - Muzische vorming - Drama 3.3

I Lager - Sociale vaardigheden - domein relatiewijzen 1.6

I Lager - Muzische vorming - Attitudes 6.4

I Lager - Sociale vaardigheden - domein gespreksconventies 2

I Lager - Sociale vaardigheden - domein relatiewijzen 1.2

I Lager - Sociale vaardigheden - domein relatiewijzen 1.5

I Lager - Sociale vaardigheden - domein samenwerking 3

En nu?

Lees (spannend) voor tot het moment dat de soldaat in de put van de vijand kijkt. Las hier een iets langere adempauze in zodat de kinderen kunnen opmerken dat die vijand net hetzelfde in zijn put heeft liggen als de soldaat en lees dan meteen verder tot aan de laatste pagina. Draai de laatste pagina langzaam en met spanning om. Op deze manier hebben de kinderen de tijd om zich af te vragen wat er gaat gebeuren... De tekening spreekt voor zichzelf.

Het boek eindigt met een (niet prijsgegeven) boodschap die de soldaat voor de vijand noteert en in een fles stopt. Die fles gooit hij in de put van de vijand... Laat de kinderen een vervolg verzinnen. Wat zou de soldaat aan de vijand hebben geschreven? Hoe zou de vijand reageren? Wat zouden de soldaten daarna doen? Zouden ze iets tegen elkaar zeggen? Wat? Hoe zou hun leven verder lopen? Laat hen ook even de schutbladen achteraan met de schutbladen vooraan vergelijken. In de lange, onafgebroken rij van soldaten uit de eerste schutbladen blijken later, bij de laatste schutbladen, plots twee soldaten verdwenen...

Ze kunnen het vervolg neerschrijven, maar ook tekenen. Geef ze een zwart kleurpotlood of watervast stiftje. Laat ze een tekening of strip uitwerken. Laat die nadien hier en daar inkleuren met rode en kakikleurige verf. Bespreek vooraf de illustraties uit het boek. Opvallend is dat alles erg grijs wordt weergegeven met een minimum aan kleur – de loopgraven waarin soldaten zich bevonden tijdens de Eerste Wereldoorlog waren dan ook erg troosteloos en grijs. Rood wordt enkel gebruikt om kleine details in te kleuren of om de woede van de soldaat weer te geven.

EINDTERMEN

I Lager - Nederlands - Schrijven 4.1

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.3

I Lager - Nederlands - Schrijven 4.4

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.5

I Lager - Nederlands - Schrijven 4.8

I Lager - Nederlands - Luisteren 1.6

3. En verder

Music Maestro

Laat de volgende twee tekstfragmenten voorlezen of noteer ze op bord:

<i>“Ik ben er klaar voor.</i>	<i>“Misschien is de oorlog voorbij, of misschien is iedereen</i>
<i>De vijand denkt dat ik nog slaap.</i>	<i>dood.</i>
<i>Maar hij vergist zich.</i>	<i>Misschien zijn wij de enige twee soldaten die verder vechten</i>
<i>Ik heb camouflagepak nummer 3 aangetrokken,</i>	<i>en is diegene die overleeft de overwinnaar van de oorlog.</i>
<i>dat met het struikgewas.</i>	<i>Soms denk ik dat de wereld niet meer bestaat.”</i>
<i>Ik trek eropuit.”</i>	

Laat hen vervolgens twee muziekfragmenten beluisteren, bijvoorbeeld *De sabeldans* van Katsjatoerian, het *Klarinetconcerto in A Adagio* van Mozart of de *Symfonie nr. 5 Adagietto* van Mahler. Zorg dat één fragment triomfantelijk klinkt (majeur) en het volgende fragment droevig (mineur). Welk muziekfragment past het beste bij welk tekstfragment? Waarom vinden ze dat? Je kan hen ook laten kleuren tijdens het luisteren naar beide fragmenten. Vorm van de potloodstreken en kleur van de potloden verschilt dan wellicht. Bespreek die verschillen.

EINDTERMEN

I Lager - Muzische vorming - Muziek 2.1

I Lager - Muzische vorming - Muziek 2.3

Toneel

De Vijand kan je perfect tot een toneeltje bewerken. Eerst verzinnen ze wat de vijand, onafhankelijk van de soldaat, ‘hetzelfde doet’ als de soldaat. Humor en ernst kunnen daarbij allebei aan bod komen. Het toneel kan een dialoog zijn tussen twee leerling-acteurs. Of je kan werken met een verteller en twee uitbeelders.

Klaar? Actie!

Naar aanleiding van dit boek kan je ook een bewegingsspel doen met je klas. Vlaggenroof is een optie. Een reactiespel ook. Daarbij mag de ander pas reageren als de uitdager een bepaalde beweging maakt. De kinderen stellen zich bijvoorbeeld op in twee rijen, voldoende uit elkaar. De uitdager van de ene rij steekt over naar de andere rij, en tikt daar de handpalmen van alle kinderen aan. Wanneer hij echter de *rug* van iemands handen aantikt, moet die hem achtervolgen en proberen te tikken alvorens de uitdager zijn of haar rij weer heeft bereikt.